

na njihovo mesto kult človeštva in njegovega tehničnega napredka; vera v abstraktne vrednote bo pa vendar zamrla, vsa desinteresirana kultura propadla in človek se bo nasmehnil ob misli, da sta Sokrat in Krist umrla za ta rod.

Knjiga je naredila name dvojen vtis. Kar se tiče dejstev samih, se mi zdi avtorjeva analiza razlike med prejšnjimi dobami in zadnjim stoletjem točna, globoka in naravnost občudovanja vredna. Izход, ki ga predlaga za bodočnost, je pa mnogo manj prepričevalen. Ali je tak povratek v stanje, ki je vladalo pred več stoletji, mogoč? Avtorjev ideal je humanizem, kult abstraktnih človeških vrednot; s tem se ne loči samo od religije razrednih razlik in od nacionalizma, ampak tudi od ideje humanitete, ki pomeni kult konkretnega človeštva („l'embrassade universelle“). Njegova trditev, da so religijo modernega nacionalizma stvorili Nemci, je v glavnem gotovo točna. Če bi pa nasledoval poleg nacionalizma in razrednih ideologij tudi razvoj kulta humanitete, bi se pokazalo, da je odpad od vere v abstraktne vrednote v moderni dobi še globlji ter da ima na njem svoj delež tudi francosko prosvetljenstvo in predvsem francoski pozitivizem (Comte). — Danes je vse kulturno delo mnogo preveč koncentrirano okrog konkretnih socialnih, nacionalnih, historičnih problemov in mesto, ki si ga je priborila aplicirana kultura poleg desinteresirane, je preveč pomembno, da bi bil mogoč povratek v aristokratsko humanistično kulturo, ki je gojila le abstraktne vrednote in klasično tradicijo. V filozofsko stran problema abstraktnih vrednot se nočem spuščati. Ugotovim pa naj vendar, da avtorjev klic ni brez pomena. Če se bodo pa nove generacije zavedale, da niti konkretnih vprašanj ni mogoče temeljito rešiti brez poglobitve, da materialne vrednote niso vse, da rešitve vseh problemov ni mogoče kar iztresti iz rokava na podlagi ene same nacionalne ali razredne formule in da prave kulturne vrednote nastajajo iz prepričanja in ne iz ugibanja konjunktura, se bo izkazalo, da ni upravičen njegov strah, da bi izumrl vsak smisel za desinteresirano kulturo.

Fran Zwitter.

Kronika

Vest. — Belgrajsko „Vreme“ je prineslo iz Ljubljane naslednjo vest: Ljubljana, 13. decembra. — U 52 godini izlaženja poznata književna revija „Ljubljanski Zvon“ došla je u težak položaj zbog sporova između njene redakcije in vlasništva „Tiskovne Zadruga“. Urednik i neki soradnici zauzeli su naime političko-kritički stav in tendencije, koje vlasništvo nije moglo dopustiti zbog principa nepristranske književne revije. Do sporazuma nikako nije moglo doći, pa su urednik Fran Albreht i saradnici g. dr. Stanko Leben, dr. Ferdo Kozak i Josip Vidmar podneli ostavke. Oktobarski broj revije izišao je tek danas u redakciji književnika Alfonza Gspana, a broj za novembar i decembar izaći će o Božiću. Sa novom godinom nastupa nova redakcija koju sačinjavaju književnici gg. Seliškar, Gspan i Borko, koja pruža garancije za čuvanje stare tradicije „Ljubljanskog Zvona“. S. L.

Nevarna laž. Pojavi, ko se po našem dnevnem časopisju trka na kulturo kot na nekakšno narodno legitimacijo, ter se ta legitimacija izrablja v vse prej kakor kulturne namene, silijo mislečega človeka, da bi se ostreje pozanimal za to početje in na široko prijel njega fasado in ozadje. Predvsem drži, da je vsak narod, ki mu je le do kričavega razglašanja dejanj svojih dedov, v nevarnem zastoju; vrhu tega pa očituje tako nehanje razbit, izkrivljen nivo javnega življenja, kjer morejo in smejo govoriti o najvišjih dobrinah ljudje, oziroma ano-

nimneži, ki so zato najmanj opravičeni. Velika zgradba duha, ki so jo gradile najčistejše in najponosnejše osebnosti, se na ta način mahoma znajde v blatu, obrizgana od tiste nevredne, vseskozi nekulturne politične prakse, ki je že desetletja vseh naših taborov najvidnejši znak.

Toda pustimo za sedaj problem. Pred nedavnim smo brali misli, ki znova potrjujejo, da je ta problem resničen in živ; če jim primerno osvetljenim izluščimo tisto jedro, ki ga v resnici imajo, želimo s tem doprinesti le majhen drobec k razčiščenju zgoraj omenjenega pojava.

O priliki smešne gonje zoper 'Veseli vinograd' je 'Slovenec' v rubriki 'Kaj pravite' tožil, češ da naš kulturni narod ne najde v svojem Narodnem gledališču tiste hrane, ki mu spričo visoke njegove kulturne zrelosti edinole gre. „Dajte nam Dostojevskega, dajte nam Shakespearja!“ Če vzporedimo dejstvi, da je v letošnji sezoni doživela premijera 'Vode' (igra mi služi le v primer, nikakor pa ne v smislu kake osti zoper njo) razprodano hišo, dočim je Shakespearjevo izvrstno zrežirano delo 'Kar hočete' dosledno prazno, prav tako Dostojevskega 'Zločin in kazen', se moramo, če hočemo biti pravični, prebiti do tega-le brezobzirno jasnega zaključka:

Več od polovice gledalcev, ki so bili pri vprizoritvi 'Vode', poseča gledališče le ob izrednih prilikah, zlasti takrat, kadar se v ozadju zganejo nepotrebne spake političnih motivov.

Isti gledalci se izogibajo gledališču, četudi naznanja gledališki list Dostojevskega ali Shakespearja. Njih kulturna žeja ni absolutna, pač pa se oslanja na neke določene okoliščine in pogoje.

Krik po Shakespearju je torej laž, le drzna pretveza, ki bi rada podprla neki drug, vse prej kot kulturn namen. Kaj to znači, je na dlani. Živ dokaz, kako strašen prepad zija pri nas še zmeraj med kulturnimi dobrinami in med slovenski govorečim ljudstvom, ki mu pravimo narod. Najmanjši politični korak nam razodene, kako smo v bistvu še nekulturni. Vse naše javno življenje kriči o tem, da so te velike besede o kulturi prazne, da niso res. Kultura je delo osebnosti, kulturnost pa je odnos občestva do tega dela in njega življenjske vsebine. Pri nas ta kulturnost še daleč ni izraz osebnih spoznanj in osebne duhovne žeje, pač pa je le posledica nižje organiziranih, neredko kulturnega duha nevrednih instinktov. Naša politika na znotraj in na ven je temu najžalostnejši dokaz. — F. K.

Ivan Cankar — „Jutrov“ predhodnik! — Dobesedno iz nepodpisanega „Jutro-vega“ uvodnika „Ogroženo slovenstvo“ dne 17. januarja: „O odnosu med slovenstvom in jugoslovenstvom se je razlilo že mnogo črnila in mučno pravdanje za besedo še vedno ni končano, ker se s slovenske ali s srbskohrvaške strani še od časa do časa oglašajo ljudje, ki jim zadeva še vedno ni jasna. In vendar je vprašanje rešil za vse nas še pred postankom Jugoslavije naš veliki pisatelj Ivan Cankar, ko je dejal, da je politično Jugosloven, kulturno pa Slovenec.“ S. L.

V prihodnji številki bo „Sodobnost“ prinesla daljši odlomek iz najnovejšega romana Louisa Adamiča „Otemnela planota“, kjer pisatelj opisuje ekonomsko, socialno, kulturno in duhovno krizo v Združenih državah po svetovni vojni ter refleksijo Franceta Kralja „Eros — lepotnemu instinktu božanstva.“ — V isti številki bodo predvidoma sodelovali še Lojze Ude z esejem o „Narodnih manjšinah“, Anton Ocvirk z esejem o „Paulu Hazardu“, Stanko Leben s člankom o „Centralizmu v šolstvu“, Fran Albrecht z esejem „Naša dediščina“.